

ŚIST

Świętokrzyski Instytut
Samorządu Terytorialnego

Wielokryterialny Ranking Miast i Gmin Woj. Świętokrzyskiego.

Kielce 2020

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018-2030
PROO

Raport rozwoju gmin województwa świętokrzyskiego

Współczesne gminy w wyniku globalizacji konkurują ze sobą w sposób podobny jak przedsiębiorstwa. Jeśli chcą podjąć walkę konkurencyjną z innymi gminami muszą być aktywniejsze. Muszą podjąć starania o stworzenie miejsc pracy, o wzrost dochodów, o poprawę środowiska naturalnego, infrastruktury czy jakości życia mieszkańców. Gminy są ośrodkami życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Skupiają aktywności gospodarcze i społeczne. W nich obserwujemy dysproporcje w zakresie posianego potencjału.

Rozwój jest procesem trudnym do zdefiniowania, dlatego najwłaściwszą metodą przy jego określaniu będzie wykorzystanie miary syntetycznej, budowanej na podstawie określonej liczby zmiennych diagnostycznych. O wyborze metody zdecydowała również możliwość hierarchizacji obiektów z punktu widzenia określonego kryterium czy też identyfikacja obszarów o wyższym lub niższym poziomie w danym obszarze analizy. Rozwój gmin ma charakter wielowymiarowy. Jest on determinowany przez wiele zmiennych do których zaliczamy: aspekt demograficzny, gospodarczy, finansowy i środowiskowy, a także aspekt powiązań między nimi. Mają one wymiar złożony o różnych osiach czasowych. Tworzą one sieć wzajemnych powiązań. Stopień natężenia walorów endogenicznych (lokalna baza ekonomiczna), wsparty przez pozyskane egzogeniczne czynniki kształtuje efektywność działania gmin. Realizowane działania są splotem wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, które tworzą wielowymiarową przestrzeń funkcjonowania.

Ranking gmin – założenia

Przeprowadzone badania posłużyły do przygotowania tablicy wyników rozwoju poszczególnych gmin województwa świętokrzyskiego. Ideą Rankingu Gmin jest wprowadzenie do publicznej debaty zasady oceny samorządów przy pomocy miar liczbowych, wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie województwa świętokrzyskiego. Zgodnie z przyjętą metodą analizowano działalność gmin w aspekcie podstawowych potencjałów endogenicznych: gospodarczego, infrastrukturalnego, demograficznego i rynku pracy, środowiska naturalnego oraz sytuacji finansowej. Oceny dokonano w ujęciu statycznym (wyznaczono

zróznicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin w danym roku) oraz w ujęciu dynamicznym (wyznaczono poziom zmian rozwoju społeczno-gospodarczego w relacji rok do roku). Ten wykaz wyników gmin będzie również podsumowaniem rocznej ich działalności. Jak każdy ranking może on budzić zastrzeżenia. Zajęte miejsca w ocenie rankingowej są na pewno następstwem dużego wysiłku władz gmin jak i społeczności lokalnych w podejmowaniu i realizowaniu wyzwań rozwojowych, ale przede wszystkim przyjętych mierników i metod statystycznych. Przy użyciu metod statystycznych uznano, że najważniejszym przy określaniu rozwoju będzie wykorzystanie syntetycznej miary, skonstruowanej na podstawie określonej liczby zmiennych diagnostycznych.

Miara syntetyczna potencjału rozwoju gmin (indeks rozwoju)

W procesie budowy miary syntetycznej wyróżniono następujące etapy:

- I. Dobór zmiennych opisujących badane obiekty.
- II. Określenie kierunku zmiennych preferencji w stosunku do rozpatrywanego zjawiska (określenie stymulanty i destymulanty).
- III. Dokonanie unitaryzacji zerowej¹.
- IV. Obliczenie miary syntetycznej zgodnie z metodą TOPSIS dla poszczególnych obiektów [Behzadian, M. i in., 2012; Dziekański, Pawlik, 2019]²
- V. W ostatnim etapie badany obszar podzielono na 4 grupy kwartyłowe. Oceniono miary statystyki opisowej i korelację [Dziekański, 2019]³.

Miara syntetyczna umożliwia ocenę wielowymiarowego zjawiska, a także liniowe uporządkowanie badanych jednostek. Może ona być pomocnym narzędziem dla władz lokalnych dokonujących oceny trafności podjętych w przeszłości decyzji oraz skuteczności zastosowanych

¹ Walesiak M., 2005, Problemy selekcji i ważenia zmiennych w zagadnieniu klasyfikacji, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, Taksonomia 12, s. 106-118.

² Pawlik A., Dziekański P., 2020, Obraz społeczno-gospodarczy gmin województwa świętokrzyskiego Wydawnictwo UJK, Kielce.

³ Dziekański P., Pawlik A., Wrońska M., Karpińska U. (2020). Demographic Potential as the Basis for Spatial Differentiation of the Financial Situation Communes of Eastern Poland in 2009-2018, European Research Studies Journal Volume XXIII Special Issue 2, 872-892.

Dziekański, P.; Prus, P., 2020, Financial Diversity and the Development Process: Case study of Rural Communes of Eastern Poland in 2009-2018. Sustainability, 12, 6446; Pawlik A., Dziekański P., Atrakcyjność miast i gmin województwa świętokrzyskiego, Wydawnictwo UJK, Kielce 2020.

w przeszłości instrumentów⁴. Daje obraz porównawczy pomiędzy obiektami poddanymi analizie, pozwala wskazać słabsze i lepsze obszary działania jednostki. Możliwości rozwojowe poszczególnych gmin są zdeterminowane przez ich endogeniczne zdolności i potencjały. Rozwój jednostki uzależniony jest od potencjału ludzkiego, innowacyjnego, ekologicznego, infrastrukturalnego, finansowego i instytucjonalnego. Specjalne miejsce w polityce rozwoju lokalnego zajmują wartości niematerialne jak: wiedza, badania naukowe, nowe kwalifikacje i umiejętności oraz zdolności przywódcze i inicjatywy lokalne⁵.

Zastosowana metoda doboru zmiennych diagnostycznych uwzględnia podejście merytoryczne, jak i statystyczne. Dzięki analizie zmiennych opasujących zrównoważony rozwój uzyskano listę zmiennych diagnostycznych. Drugim kryterium doboru zmiennych była dostępność danych w bazach danych: Banku Danych Lokalnych GUS i Regionalnej Izbie Obrachunkowej o/Kielce w latach 2008-2018. W przypadku kryterium statystycznego uwzględniono poziom wskaźnika zmienności, poziom wskaźnika korelacji oraz macierz odwróconej korelacji⁶.

Działania gmin w wielowymiarowym środowisku

Istotną cechą samorządu gminy jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. Od umiejętności gospodarowania zasobami i od tego jak gmina będzie wykorzystywać swoje szanse zależy jej rozwój⁷. Każda gmina jest zobowiązana realizować te same zadania nałożone przepisami prawa. Realizuje je we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność. Czynniki różnicującymi sposób wykonywania poszczególnych zadań są możliwości finansowe gminy oraz faktyczne potrzeby mieszkańców i podmiotów gospodarczych. Wśród zadań gminy można wyróżnić te odpowiedzialne za rozwój przestrzenny i infrastrukturalny gminy, pozyskiwanie środków finansowych i dokonywanie wydatków, obsługę klienta, bezpieczeństwo i porządek oraz działalność operacyjną.

⁴ Dziekański P., 2014, Koncepcja wskaźnika syntetycznego oceny poziomu rozwoju gmin wiejskich województwa świętokrzyskiego w warunkach globalizacji Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego tom 14 (XXIX), zeszyt 3, 61–70.

⁵ Bury P., 2004, Polityka finansowa samorządu jako narzędzie konkurencji jednostek terytorialnych, Prace Naukowe AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 140.

⁶ Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., 1989, Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych, PWN, Warszawa, s. 22; Walesiak M., 2005, Problemy selekcji i ważenia zmiennych w zagadnieniu klasyfikacji, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, Taksonomia 12, s. 106-118.

⁷ Witkowski K., Starościc D., 2008, System infrastruktury społecznej w gminie, PWSZ IPIA, STUDIA LUBUSKIE, Tom IV.

Gminy podlegają dynamicznym przemianom, do czego przyczyniają się ciągła ewoluująca potrzeba i zachowań żyjących w nich ludzi. Aby uzyskać i utrzymać ich atrakcyjność jako jednostek osadniczych oraz miejsc realizacji przedsięwzięć gospodarczych trzeba stale dbać o aktualizowanie zamierzeń rozwojowych. Dopasowywanie działań do coraz to nowych wymagań staje się jednym z najważniejszych wyzwań dla ich władz. Gminy powinny prowadzić działania, które zapewniają ciągłość w dostępie oraz odpowiednią jakość usług (dóbr) publicznych świadczonych na rzecz społeczności lokalnej. Działania te są nieodłącznym elementem ich rozwoju.

Rozwój społeczno-gospodarczy gmin - które funkcjonują na wielu różnych płaszczyznach wyodrębnionych ze względu na cechy gospodarcze, kulturowe, społeczne oraz przestrzenne - związany jest z wykorzystywaniem zasobów bazy ekonomicznej w kontekście tworzenia nowych funkcji użytkowych dla mieszkańców⁸. Stanowi on historyczny, długofalowy proces wewnętrznej, ekonomicznej i społecznej transformacji, która doprowadza do powstania społeczeństwa poszukującego dróg poprawy swojej sytuacji. Gmina powinna ciągle dostosowywać się do zmiennych warunków otoczenia, szukać przewagi konkurencyjnej w procesie rozwoju we wszystkich aspektach swojej działalności⁹.

Gminy skupiają aktywności gospodarcze i społeczne, to właśnie w nich obserwuje się dysproporcje w zakresie posiadanego potencjału. Zasoby lokalne gmin determinują poziom rozwoju. Należy szukać prawidłowości objaśniających zróżnicowanie przestrzenne ich rozwoju, ale także struktur i uwarunkowań lokalnych. Istnienie różnic w rozwoju jednostek jest zjawiskiem obiektywnym, natomiast ich pomiar jest obciążony subiektywizmem. Jego siłę determinują czynniki gospodarcze, finansowe, społeczne, jak i zasób informacji, którym podmioty dysponują. Czynniki rozwoju mogą mieć charakter zarówno wewnętrzny jak i zewnętrzny z punktu widzenia gminy i powinny stanowić zrównoważoną całość. Problemem podnoszonym przez władze lokalne są niskie zasoby finansowe co utrudnia im kreowanie rozwoju lokalnego.

Ranking gmin województwa świętokrzyskiego

⁸ Radwan A., Paluch Ł., 2008, Studium nad przestrzennym zróżnicowaniem infrastruktury w ochronie i jakości środowiska naturalnego w dostosowaniu do wymogów Unii Europejskiej. [w:] Dudek M. (red.), Polityka unijnej integracji – wybrane elementy zewnętrzne i wewnętrzne, Zielona Góra, s. 169-185

⁹ Por. Ryńca R., 2009, Zrównoważona karta działania jako metoda pomiaru efektywności procesów i działań, Oficyna Wyd. Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, s. 5 i n.

Województwo świętokrzyskie leży w południowo-wschodniej części Polski. Powierzchnia województwa świętokrzyskiego to 11691,05 km², co stanowi 3,74% obszaru kraju. 66% powierzchni województwa to obszary chronione. Świętokrzyskie ma charakter przemysłowo-rolniczy¹⁰ o wysokim stopniu koncentracji działów przemysłu związanych z produkcją i obróbką metali, wydobywaniem i przetwórstwem surowców mineralnych oraz produkcją artykułów spożywczych.

Główne gałęzie przemysłu regionu świętokrzyskiego stanowią: hutniczy (Ostrowiec Świętokrzyski), metalowy (Skarżysko-Kamienna), maszynowy (Starachowice), materiałów budowlanych (Kielce), ceramiczny, odlewniczy (Końskie), spożywczy (Pińczów, Kielce). Gospodarka regionu świętokrzyskiego bazuje na przemyśle wydobywczym w zakresie materiałów budowlanych (wapień, dolomity, margle, gipsy, piaskowce), dzięki czemu województwo zyskało miano stolicy polskiego budownictwa.

Większość ośrodków miejskich województwa świętokrzyskiego koncentruje się na obszarze dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, który ma bogate tradycje związane z przemysłem, głównie wydobywczym i przetwórczym surowców mineralnych (rud żelaza, miedzi, ołowiu). Rolnicze południe stanowi zaplecze dla produkcji ekologicznej żywności.

Głównymi atutami województwa są: uczelnie wyższe: Politechnika Świętokrzyska i Uniwersytet Jana Kochanowskiego, dobre warunki dla rozwoju turystyki (Góry Świętokrzyskie), surowce naturalne (złoża surowców budowlanych w rejonie Gór Świętokrzyskich), siarka (okolice Buska-Zdroju oraz Grzybowa) oraz wody mineralne i wody siarczkowe (Busko-Zdrój)), korzystne uwarunkowania dla rozwoju produkcji rolno-spożywczej oraz obecność dość mocno rozwiniętych gałęzi przemysłu: hutniczy Celsa Huta Ostrowiec (Ostrowiec Świętokrzyski), metalowy (Skarżysko-Kamienna), maszynowy (Starachowice), materiałów budowlanych (Kielce), ceramiczny, odlewniczy (Stąporków, Końskie), energetyczny (Połaniec)¹¹.

Województwo świętokrzyskie należy do regionów o niewykorzystanym dotąd potencjale rozwojowym, związanym z tradycjami przemysłowymi oraz korzystnym położeniem geograficznym względem największych w Polsce rynków zbytu. Niemniej jednak województwo nie należy do atrakcyjnych polskich regionów¹². W 2018 roku udział województwa w tworzeniu krajowego PKB, plasował województwo świętokrzyskie na ostatnim miejscu.

¹⁰ Charakterystyka dotyczy przewagi danego rodzaju działalności w regionie: przemysłowa północ i rolnicze południe.

¹¹ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, 2014, Kielce.

¹² ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA REGIONÓW, 2017, Województwo świętokrzyskie, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie Warszawa, listopad 2017.

W roku 2018 miara potencjału rozwoju przyjmowała wartości w granicach od 0,26 Lipnik (2), Iwaniska (2) - najłabsze jednostki do 0,52 Kielce (1)- najlepsza jednostka. W 2009 roku miara potencjału rozwoju miała wartości od 0,22 Klimontów (2) do 0,50 Kielce (1). Zakres wartości przyjmowanych przez miarę potencjału rozwoju był w roku 2009 wyższy, bo rozstęp wynosił 0,28, niż w roku 2018, gdzie rozstęp wynosił 0,27. Potwierdza to podobny zakres zróżnicowania jednostek. Najlepszymi jednostkami w tym aspekcie w roku 2018 były: Kielce (1) 0,52; Sitkówka-Nowiny (2) 0,46 i Morawica (3) 0,46 zob. tabela 1.

Tabela 1 Grupy kwartyłowe zmiennej „potencjału rozwoju” gmin województwa świętokrzyskiego w roku 2009 i 2018

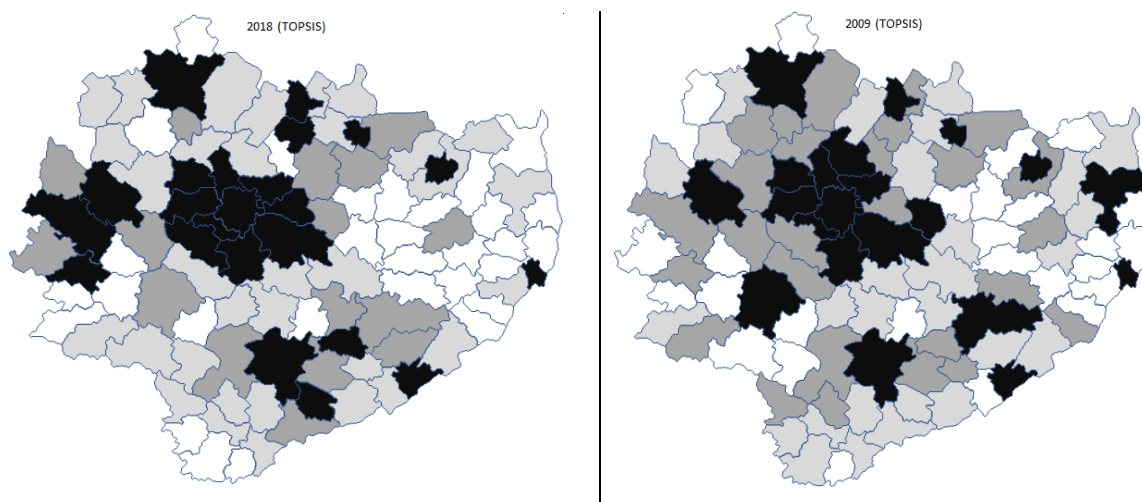
	Gminy (1)		Gminy (2)	
	2009	2018	2009	2018
A	Kielce (1) 0,5	Kielce (1) 0,52 Sandomierz (1) 0,44	Sitkówka-Nowiny (2) 0,42 Miedziana Góra (2) 0,41 Strawczyn (2) 0,39 Masłów (2) 0,36 Bieliny (2) 0,35	Sitkówka-Nowiny (2) 0,46 Masłów (2) 0,43 Miedziana Góra (2) 0,43 Krasocin (2) 0,41 Strawczyn (2) 0,4
B	Ostrowiec Św. (1) 0,45 Sandomierz (1) 0,45	Ostrowiec Św. (1) 0,43	Bogoria (2) 0,31 Łopuszno (2) 0,31 Mniów (2) 0,31 Tuczępy (2) 0,31 Mirzec (2) 0,3	Brody (2) 0,35 Rytwiany (2) 0,35 Bałtów (2) 0,34 Mirzec (2) 0,34 Opatowiec (2) 0,34
C	Skarżysko-Kamienna (1) 0,41 Starachowice (1) 0,41	Starachowice (1) 0,42	Kije (2) 0,28 Lipnik (2) 0,28 Nowy Korczyn (2) 0,28 Słupia Konecka (2) 0,28 Szydłów (2) 0,28	Bliżyn (2) 0,32 Fałków (2) 0,32 Michałów (2) 0,32 Mniów (2) 0,32 Samborzec (2) 0,32
D	-	Skarżysko-Kamienna (1) 0,41	Bejsce (2) 0,25 Dwikozy (2) 0,25 Iwaniska (2) 0,25 Obrazów (2) 0,25 Oksa (2) 0,25 Klimontów (2) 0,22	Bogoria (2) 0,3 Imielno (2) 0,3 Łączna (2) 0,3 Słupia (2) 0,3 Waśniów (2) 0,3 Iwaniska (2) 0,26 Lipnik (2) 0,26

	Gminy (3)		Gminy (1) (2) (3)	
	2009	2018	2009	2018
A	Morawica (3) 0,43 Połaniec (3) 0,41 Busko-Zdrój (3) 0,38 Końskie (3) 0,37 Daleszyce (3) 0,36	Morawica (3) 0,46 Busko-Zdrój (3) 0,43 Połaniec (3) 0,42 Daleszyce (3) 0,4 Włoszczowa (3) 0,4	Kielce (1) 0,5 Ostrowiec Św. (1) 0,45 Sandomierz (1) 0,45 Morawica (3) 0,43 Sitkówka-Nowiny (2) 0,42	Kielce (1) 0,52 Morawica (3) 0,46 Sitkówka-Nowiny (2) 0,46 Sandomierz (1) 0,44 Busko-Zdrój (3) 0,43
B	Małogoszcz (3) 0,34 Opatów (3) 0,34 Stąporków (3) 0,34 Stopnica (3) 0,34 Włoszczowa (3) 0,34	Jędrzejów (3) 0,37 Staszów (3) 0,37 Opatów (3) 0,36 Bodzentyn (3) 0,35 Małogoszcz (3) 0,35	Pawłów (2) 0,33 Pińczów (3) 0,33 Suchedniów (3) 0,33 Bodzechów (2) 0,32 Brody (2) 0,32	Opatów (3) 0,36 Pawłów (2) 0,36 Smyków (2) 0,36 Bodzentyn (3) 0,35 Brody (2) 0,35
C	Działoszyce (3) 0,31 Chmielnik (3) 0,3 Ćmielów (3) 0,29 Kazimierza Wielka (3) 0,29 Osiek (3) 0,29	Działoszyce (3) 0,33 Kunów (3) 0,33 Wąchock (3) 0,33	Bliżyn (2) 0,29 Czarnocin (2) 0,29 Ćmielów (3) 0,29 Kazimierza Wielka (3) 0,29 Kluczewsko (2) 0,29	Bodzechów (2) 0,33 Czarnocin (2) 0,33 Działoszyce (3) 0,33 Kije (2) 0,33 Kunów (3) 0,33

D	Bodzentyn (3)	0,28	Osiek (3)	0,32	Baćkowice (2)	0.26	Bogoria (2)	0.3
	Łągów (3)	0,28	Łągów (3)	0,31	Bałtów (2)	0.26	Imielno (2)	0.3
	Skalbmierz (3)	0,28	Skalbmierz (3)	0,31	Gowarczów (2)	0.26	Kazimierza Wielka (3)	0.3
	Wąchock (3)	0,28	Kazimierza Wielka (3)	0,3	Imielno (2)	0.26	Koprzywnica (3)	0.3
	Kunów (3)	0,27	Koprzywnica (3)	0,3	Bejsce (2)	0.25	Łączna (2)	0.3
	Koprzywnica (3)	0,25	Ćmielów (3)	0,29	Klimontów (2)	0.22	Lipnik (2)	0.26
			Radoszyce (3)	0,29			Iwaniska (2)	0.26
			Zawichost (3)	0,29				

*5 najlepszych w grupie, najlepsza i najłabsza w zbiorowości; Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rysunek 1 Mapa przestrzennego zróżnicowania zmiennej „potencjał rozwoju” gmin województwa świętokrzyskiego w roku 2009 i 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

O pozycji gminy w aspekcie potencjału rozwoju, decydowały wysokie wartości zmiennych m.in.: dochodów własnych, dochodów podatkowych z PIT (mimo ich spadku wynikającego z zmian ustawy)

i CIT, wydatki majątkowe, liczba pracujących, liczba podmiotów gospodarczych, liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Wysokie pozycje w rankingu potencjału rozwoju uzyskały: Kielce (1), Morawica (3), Sitkówka-Nowiny (2), Sandomierz (1), Busko-Zdrój (3) i Miedziana Góra (2). Są to jednostki o rozwiniętej funkcji przemysłowej, uzdrowskiej i rolniczej regionu oraz rozwiniętym rynku pracy.

Tabela 2 potwierdza, że miara syntetyczna potencjału rozwoju zdeterminowana była przez poziom potencjału: gospodarczego, infrastrukturalnego, demografii i rynku pracy oraz potencjału finansowego.

Tabela 2 Korelacja miary potencjału rozwoju gmin województwa świętokrzyskiego w latach 2009-2018

TOPSIS rozwój

TOPSIS gospodarka	0.8062
TOPSIS infrastruktura	0.7018
TOPSIS demografia	0.5037
TOPSIS środowisko	-0,2473
TOPSIS sytuacja finansowa	0.1206

Współczynniki korelacji liniowej dla obserwacji z próby 1-1020; Wartość krytyczna (przy dwustronnym 5% obszarze krytycznym) = 0.0614 dla n = 1020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gminy województwa świętokrzyskiego są przestrzennie spolaryzowane pod względem finansów, infrastruktury i potencjału gospodarczego, które kształtują procesy ich działania, ich efektywność i rozwój. Mają na to wpływ: poziom rozwoju, charakter gospodarki oraz położenie względem silnej jednostki jakimi są jednostki miejskie, a szczególnie miasto Kielce. Gminy znajdujące się w bezpośrednim zapleczu miasta Kielce (czy innych miast regionu) są w lepszej relacji do pozostałych.

Położenie w sąsiedztwie największego ośrodka, stolicy województwa wzmacnia aktywność obszarów w kierunku rozwoju. Dominują zatem pod tym względem jednostki: Morawica (3) i Sitkówka-Nowiny (2). Do najłabszych w województwie należą m.in. peryferyjnie położone i rolnicze o słabo rozwiniętych funkcjach usługowych i zaniedbane infrastrukturalnie gminy (2) m.in.: Baćkowice, Klimontów, Iwaniska.

Uzyskane wyniki mogą posłużyć władzom samorządowym regionu do oceny trafności podjętych w przeszłości decyzji oraz skuteczniej zastosować w przyszłości instrumenty zarządzania regionem. Otrzymane wyniki pozwalają również wskazać słabsze i lepsze obszary działania danej jednostki.

Konstrukcja miary syntetycznej umożliwiła pomiar wielowymiarowego zjawiska, a także liniowe uporządkowanie badanych jednostek. Za wartość dodaną w tym względzie można uznać kwantyfikację złożonego zjawiska za pomocą jednej wartości liczbowej, która ułatwiła wszelkie porównania oraz syntezywała obrazy cząstkowe dotyczące badanych elementów.

Spis literatury

Atrakcyjność inwestycyjna regionów, 2017, Województwo świętokrzyskie, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie Warszawa.

Bury P., 2004, Polityka finansowa samorządu jako narzędzie konkurencji jednostek terytorialnych, Prace Naukowe AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław.

Dziekański P., 2014, Koncepcja wskaźnika syntetycznego oceny poziomu rozwoju gmin wiejskich województwa świętokrzyskiego w warunkach globalizacji Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego tom 14 (XXIX), zeszyt 3.

Dziekanski P., Pawlik A., Wrońska M., Karpińska U. (2020). Demographic Potential as the Basis for Spatial Differentiation of the Financial Situation Communes of Eastern Poland in 2009-2018, European Research Studies Journal Volume XXIII Special Issue 2
Dziekański p., Prus, P., 2020, Financial Diversity and the Development Process: Case study of Rural Communes of Eastern Poland in 2009–2018. Sustainability, 12.

Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., 1989, Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych, PWN, Warszawa, s. 22; Walesiak M., 2005, Problemy selekcji i ważenia zmiennych w zagadnieniu klasyfikacji, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, Taksonomia 12.

Pawlik A., Dziekański P., Atrakcyjność miast i gmin województwa świętokrzyskiego, Wydawnictwo UJK, Kielce 2020.

Pawlik A., Dziekański P., 2020, Obraz społeczno-gospodarczy gmin województwa świętokrzyskiego Wydawnictwo UJK, Kielce.

Radwan A., Paluch Ł., 2008, Studium nad przestrzennym zróżnicowaniem infrastruktury w ochronie i jakości środowiska naturalnego w dostosowaniu do wymogów Unii Europejskiej. [w:] Dudek M. (red.), Polityka unijnej integracji – wybrane elementy zewnętrzne i wewnętrzne, Zielona Góra.

Ryńca R., 2009, Zrównoważona karta działania jako metoda pomiaru efektywności procesów i działań, Oficyna Wyd. Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, 2014, Kielce.

Walesiak M., 2005, Problemy selekcji i ważenia zmiennych w zagadnieniu klasyfikacji, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, Taksonomia 12.

Witkowski K., Starościc D., 2008, System infrastruktury społecznej w gminie, PWSZ IPIA, STUDIA LUBUSKIE, Tom IV.

Wolności
obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018 – 2030

